

התרבות נהרסת לנגד עינינו. וכולם ישנים

הפגנת נשים. אפשר להתיר לגופים המבצעים להמשיך לקיים חזרות, כאילו היו המופעים עצמם, וכך לאפשר לאמנים לשמור על המיומנויות שלהם. צילום: מוטי מילרוד

בן של ידידה החיה בפריז הוא במאי ושחקן תיאטרון. במייל ששלחה לי סיפרה, שמשרד התרבות הצרפתי משלם בעבור כל ההצגות שבוטלו כאילו התקיימו, ובאופן הזה מאפשר לבנה ולאמנים רבים אחרים לשרוד בימי הקורונה. המחשבה העומדת מאחורי ההחלטה הזאת של משרד התרבות הצרפתי ברורה: גם בימים הקשים האלה יש לשמור מכל משמר על התרבות. כל זאת מתוך הכרה בכך, שליצירה ולצריכה של כל תחומי התרבות והאמנות יש ערך רב לאדם ולחברה, שהן מספקות צורך נפשי אוניוורסלי והן נדבך חיוני וייחודי באיכות החיים של הפרט ושל הכלל כאחד.

עוד הרבה לפני שנהפכנו לאומת סטרט־אפ, עמדה יצירת התרבות העברית בראש מעייני המנהיגות התרבותית והפוליטית. בניסוח של הסופר ר' בנימין, ידיד של י.ח. ברנר ואחד ממנהיגי הציבור הדתי-הציוני בארץ ישראל: "היו ימים בארץ שהספרות תפסה מקום בראש".

היו ימים.

בימים שהיו מהקשים ביותר שידעה החברה היהודית בתקופת היישוב, בימי מלחמת העולם הראשונה, היטיבו מנהיגי היישוב להתמודד עם המשבר הקשה. בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה שרר בארץ רעב, ובנמל יפו עגנה ספינת הסיוע האמריקאית "וולקן", נושאת מזון ושקי קמח, שהיו אמורים להקל ולו במעט את המצוקה הנוראה. המשרד הארץ ישראלי, שניהל את ענייני החברה היישובית, הציג אז גרסה משלו לפתגם "אם אין לחם אין תורה", בנוסח "אם אין תורה אין לחם". הוא הקים ועדה לענייני תרגום, שמימנה תרגומים מספרות העולם לעברית, כדי לספק פרנסה לסופרים.

ואילו היום, בשקט ובקול דממה דקה גוועת לה התרבות, ואין כמעט מי שייחליץ לעזרתה. הגופים המבצעים אינם עורכים חזרות כבר יותר מחצי שנה. מוציאים לאור אינם מקבלים כתבי יד, אינם מוציאים לאור ספרים חדשים, ואף שוקלים לבטל את החוזים הקיימים. אין צורך להסביר, מה משמעות השיתוק הזה לנגנים, רקדנים, שחקנים, סופרים ועוד. מעולם לא היה מצב התרבות קשה כל כך, ומעולם לא סבלה משיתוק כזה. וכל זה, כשיש מה לעשות כדי לא לתת לה לגסוס ולגווע, כשמחיר הצלתה איננו גבוה.

כמה דוגמאות: כדי לסייע למו"לים אפשר לקנות מהם 500 עותקים מכל ספר שראה אור בשנים האחרונות, ולחלק אותם לספריות ולגופים ציבוריים גדולים כמו מרכזים קהילתיים. אפשר להתיר לגופים המבצעים להמשיך לקיים חזרות, כאילו היו המופעים עצמם, וכך לאפשר לאמנים לשמור על המיומנויות שלהם, שרכשו בדי עמל ובמשך שנים רבות, ולא לאבדן.

בזמן האחרון הועלו כל מיני תיאוריות קונספירציה כדי להסביר את התנהגות הממשלה ביחס למשבר בתרבות. אני סבורה שאין כאן קונספירציה ומשוכנעת, שקיום התרבות חשוב לראש הממשלה ולשר התרבות, אלא שמסיבה עלומה הם בוחרים להתנער גם מאחריות וגם מעשייה. חידלון נורא. השבתת התרבות כבר גובה מחיר יקר, שיאמיר אם לא ייעשה מעשה.

מעשיית העם של שארל פרו ושל האחים גרים "היפהפייה הנרדמת", או "שושנית בין החוחים", מספרת על קללה שהוטלה על נסיכה יפהפייה והפילה עליה תרדמה למאה שנה. כל הנסיכים שניסו להגיע אליה כדי להצילה נלכדו בשדה

קוצים בלתי עביר, שהקיף את הארמון, והקריבו את חייהם לשווא למענה. רק אחרי מאה שנה הצליח נסיך אחד להגיע אליה ולעורר אותה ואת כל דרי הארמון מתרדמתם: "ברגע שנגע בה בנשיקה, פקחה שושנית החוחים את עיניה, התעוררה והביטה בו בחביבות רבה".

האם יהיה עלינו להמתין שנים לכך שמישהו יתעורר ויקיץ את היפהפייה מהקללה הרובצת עליה כדי להתחיל לקומם את התרבות הנהרסת לנגד עינינו?

פרופ' (אמריטה) שביט היא מופקדת הקתדרה לסמיטיקה ומחקר התרבות ע"ש פורטר בבית הספר למדעי התרבות, אוניברסיטת תל אביב